

Іван САВЧУК Людина, як вінець Божого творіння, покликана оволодівати і користуватися тими благами, які сотворив Господь. Усе в цьому світі: сонце, земля, з усім її багатством, моря й річки і те, що знаходиться в них, є для добра людини. Бог творить тільки добре і хоче, щоб це творіння було для служіння ближньому та задоволення власних потреб. Кожен, приходячи у світ, отримує від Бога дар, талант, котрий використовує для добра свого та своїх ближніх. Проте від моменту гріхопадіння бачимо, що людина починає цей дар через свою злу волю використовувати не для добра, а для шкоди та руйнування. Що-більше, починає паразитувати на комусь іншому, тобто своєму ближньому, і не тільки на тому, котрий поруч із нею, але й на прийдешніх поколіннях. Споживає понад міру те, що їй необхідно для власних потреб. Отож, вичерпуються ресурси, з яких мають користати наші діти і внуки. Ізраїльський народ, перебуваючи в пустелі, споживав манну, яку їм давав Господь. Проте Він заповів, щоб кожен збирав ту міру, яка є йому потрібною на день для споживання (див. Вихід 16). Так забезпечував себе перед тим, щоб не потонути у власних лінощах й захланності, а бути щедрим і зичливим.

Сьогодні живемо в добу науково-технічного прогресу, великого розвитку кібернетики, економіки. Здавалося б, суспільство дійшло до свого апогею, проте і далі ми є свідками соціальної нерівності, особливо в країнах третього світу, де одні живуть заможнo і наживаються на інших, хоча таке часто можемо спостерігати і в деяких країнах колишнього Радянського Союзу. Тут справджуються слова Христа про те, що бідних завжди маємо з собою (пор. Йо. 12, 8). Це означає, що завжди будуть люди, котрі потребуватимуть нашої допомоги, опіки, поради. Саме через них, через готовність їм послужити ми проявляємо своє милосердя і любов.

Але як реагувати, коли бачимо, що одна людина використовує весь потенціал і вміння іншої? При цьому наживається на її праці, не даючи змоги ближньому реалізувати себе як особистість.

Хтось може набувати собі світової слави, суспільного статусу, наукового ступеню, при цьому не докладаючи майже ніяких зусиль із власного боку. Однією з ланок для досягнення омріяної мети є привласнення чужої інтелектуальної праці. Трохи заглибившись в історію, можемо знайти декілька способів приховування авторського імені: псевдоніми, аноніми, містифікацію, астроніми, криптоніми, апокрифи, плагіат. Причини, які примушують автора ховати своє «обличчя», можуть бути різними, і на цьому ми не зупинятимемося, бо це тонкощі психології творчості. А от плагіат, який набув у нашому суспільстві катастрофічного поширення, – не можемо залишити поза увагою. Плагіат – оригінальний спосіб «ксерування»

Оригінальний переклад цього слова із латинської українською – «викрадення». Однак найбільше вражає те, що плагіат набув до деякої міри легалізації. У будь-якій книжковій крамниці на почесному місці можна побачити книжки на кшталт «100 найкращих творів з української літератури», «Розв'язання 1000 задач із фізики», «Усі домашні завдання для 10 класу», «10000 рефератів з історії» тощо. Працюють видавництва, сотні людей віддають свої сили та енергію... на поширення плагіату, банальне списування. Зрозуміло, що такими «рефератами» насичений Інтернет. Та це все – для школярів.

А ось для студентів існують спеціальні фірми, в яких можна замовити контрольну, курсову, дипломну роботу на будь-яку тему і з будь-якої галузі знань – зрозуміло, за певну платню. Заможні люди, котрі обіймають високі посади, мають змогу придбати тексти монографій, дисертацій і стати ще більш шанованими «професорами».

Цікавим є той факт, що майже вся наша «еліта» у стислі терміни, не відволікаючись від

безпосередньої роботи і бізнесу, написала дисертації. Кожна людина, котра хоч трохи обізнана з процесом написання серйозної наукової праці, добре знає, скільки сил, часу й енергії необхідно віддати цій праці. Без відриву від адміністративного керування, зробити це просто неможливо. Правда, іноді спалахують суперечки в науковому середовищі, але вони швидко згасають, позаяк довести плагіат можна лише маючи велике бажання та докладаючи зусилля. Найчастіше такого бажання ні в кого немає, так як задоволеними залишаються всі учасники цього процесу: одні отримують гроші за свою працю, інші – позитивні оцінки в школі, дипломи про закінчення вищого навчального закладу, атестати кандидата, а то й доктора наук. Це навіть не плагіат у його буквальному значенні, це – суто пострадянське ноу-хау, адже ніде у світі такого немає. Ось тільки в головах «покупців» не залишається нічого. Наука тупіє на місці, профанується вартість вузівського диплому, наукового ступеню тощо. Кого тільки породить такий «сон розуму»? З іншого боку, сотні талановитих людей працюють на таких замовників. Вони змушені займатися напівкримінальним бізнесом, бо не можуть зреалізувати себе, заробити гроші на пристойне життя в інший спосіб. Про авторське право ніхто й не згадує, його нібито й не існує в нашій державі.

Та це все лише один бік медалі. З іншого боку, трапляються випадки, коли такі плагіати затверджуються і приймаються, як доволі оригінальні дослідження. При цьому їх справжній автор про це не здогадується, хоч попередньо його працю ніхто навіть належно не оцінив. Це позбавляє людину доброго імені. Вкрасти можна не тільки майно, але й очорнити людину, а назад їй добре ім'я вже важко повернути.

Корупційна «ментальність»

Для успішного затвердження такої праці потрібен хабар. Так виступає ще один елемент корупційної системи: я хоч і негідний, але через великі фінансові можливості буду мати те, чого захочу, байдуже, що не маю до цього ніяких вмінь і навичок. При цьому людина навіть не задумується, що стає злодієм, бо краде чужу власність. Корупція і хабарництво вже настільки увійшли в ментальність і спосіб життя людини, що викорінення її тепер вимагає великих зусиль. Хоч це є суспільною проблемою, але кожен повинен її вирішення розпочати з себе. Часто спостерігаємо за випадками, коли людина для того, щоб не стояти в черзі півгодини, готова заплатити, щоб піти першою, хоч нікуди не поспішає і зовсім не переймається іншими, котрі там також чекають. Так усе починається з малого: простого і банального списування в школі, а розростається до великого шахрайства і обману. Так маленька крадіжка переростає в пограбування і то настільки, що стає способом життя людини. Вона настільки входить у психологію, що видається цілковито нормальним і прийнятним станом речей. Тут хотілося б розповісти про ще одного «черв'яка», який точить наше суспільство – недугу, що зветься kleптоманією.

Kлептомани: прості злодюжки, чи духовно незрілі особистості?

Найперше з'ясуємо етимологічне значення самого слова. Kleптоманія (від грецького klepto – краду та mania – безумство – захопленість, пристрасть) – патологічне сильне бажання вкрасти що-небудь, що, зазвичай, не супроводжується потребою мати вкрадений предмет.

Розглянемо сутність цієї проблеми з психологічної точки зору. Крадіжка у kleптоманів – не спосіб вирішувати свої психологічні проблеми і не спосіб збагачення за рахунок інших. Для kleптомана важливий сам акт крадіжок, який є агентом емоційної залежності, та спосіб зняти дискомфорт і внутрішнє напруження. Для kleптомана важливим є саме злодійство, яке супроводжує особливий психоемоційний комплекс. Вкрадені речі їм не

потрібні. Вони їх просто складають. Справжні хворобливі причини, заховані глибоко в підсвідомості, звичайно, формуються ще в ранньому дитинстві.

Не плутаймо kleптоманію зі звичайною крадіжкою. Kleптоманія – це патологічна одержимість здійснювати крадіжки, що виникає імпульсивно, як напад. А злодійство – дія продумана, спрямована на придбання матеріальних цінностей, і для декого це єдиний спосіб заробітку. Kleптоманічна крадіжка, зазвичай, не переслідує матеріальної вигоди: вкрадений предмет kleптоманові абсолютно не потрібний. Однак порив вкрасти – нездоланний, причому при завершенні акту крадіжки kleптоман відчуває задоволення, яке можна порівняти із задоволенням наркомана, котрий отримав дозу наркотику (він спочатку живе, щоб колотися, а потім колеться, щоб жити). Згодом, у стані фрустрації, він може згорати від сорому або мучитися від почуття провини, але в ті долі секунди, поки триває момент крадіжки, людина, схильна до kleптоманії, – на вершині блаженства, на піку гострих відчуттів. Підсумовуючи, можна прийти до висновку: злодію важливий результат, а kleптоману – процес.

На даному етапі kleптоманів не так просто виявити. Не всі kleптомани можуть бути затриманими на місці злочину і не всі потрапляють у руки правосуддя. Західна статистика показує, що kleптоманами є приблизно 5% магазинних злодіїв. Kleптоманією страждають близько 0,05% людей, тобто це явище вкрай рідкісне. Решта: 20% – невмотивовані крадіжки (пов'язані з прихованими мотивами поведінки, внутрішніми психологічними конфліктами, депресіями). До прихованих мотивів можна додати ті випадки, коли тінейджери крадуть, щоб самоствердитися, пройти ритуал «посвячення у доросле життя», а також із почуття юнацького опору або бажання «пошикувати» перед своєю компанією; 5% випадків крадіжок скоюють люди, котрі перебувають у стані відчаю; 70% усіх крадіжок – звичайні злодії з метою привласнення чужого майна. Звичайні злодії, що свідомо обрали цю професію, комфортно почувають себе в ній серед кримінального світу і навіть пишаються тим, що вони саме злодії. Відчувають тривогу тільки в момент крадіжки або після неї, коли опановують думки, що їх можуть зловити або зловлять. Kleптомани після короточасної ейфорії відчувають стан фрустрації, докори сумління, позаяк насправді є чесними людьми, далекими від кримінального світу. Але не красти вони теж не можуть. Kleптоманів, як правило, відрізняє низька самооцінка, почуття самотності і підсвідоме бажання відплати за те, що вони такі погані. З усього вищесказаного можемо ствердити, що ніхто kleптоманом не народжується. Так само як ніхто не народжується злодієм, вбивцею, волоцюгою, шахраєм. У міру свого духовного і фізичного розвитку, через певні потрясіння і збочення, людина може вибрати неправильний шлях, піти не тією стежкою, що нею заповідав нам іти Господь. Найсумніше, коли цей шлях є вже добре протоптаним попередниками і нам здається, що не варто робити інакше, якщо всі так роблять. Чинять так тому, що не є в злуці з Богом, їхнє серце нечисте, бо одурманене злими помислами, пристрастями є в їхньому полоні. Лише чисте, просвічене серце може побачити свої хиби і промахи, а, будучи в єдності з Господом, здатне їх подолати і сказати їм «Ні», а Богові – «Так». Лише так підемо дорогою Христа та виконаємо Його заповіт: «Нову заповідь даю вам, щоб ви любили один одного! Як я був полюбив вас, так любіть і ви один одного! (Йо. 13, 34). А я кажу вам: Любіть ворогів ваших і моліться за тих, що гонять вас» (Мт. 5, 44). Не робімо ближньому того, чого не хотіли б для себе, і провадьмо все творіння Господнє до його преображення і прославлення.

Іван САВЧУК. Плагіат, корупція, kleптоманія – вади сучасного суспільства

//
СЛОВО № 3 (43) 2010 с. 8-9